

שבת הגדול תש"פ- להיות שותף עם ה'

1. שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כג סימן ז

ד ד"א א"ז ישר משה, ה"ד (משל' לא) פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, מיום שברא הקדוש ברוך הוא את העולם ועד שעתידו ישראל על הימים לא מצינו אדם שאמר שירה להקב"ה אלא ישראל, ברא אה"ר =adam הראeson= ולא אמר שירה הצליל אברם מכחן האש ומן המלכים ולא אמר שרה, וכן יצחק ממן המאלת ולא אמר שירה, וכן יעקב מן המלאך ומן עשו ומן אנשי שכם ולא אמר שירה, כיון שבאו ישראליים ונקרע להם מיד אמרו שירה לפני הקדוש ברוך הוא שמא' איז שיר משה ובני ישראל הוי פיה פתחה בחכמה, אמר הקדוש ברוך הוא לאלו הי"ת מצפה ואין איז אלא שמחה שנאמר (תהלים קכו) איז מלא שחוק פינו,

2. פסיקתא דוטרוא (לקח טוב) שמות פרשת בשלח פרק טו

זה אליו ואנוהו. ר' אליעזר אומר מניין אתה אומר שרתאה שפחה על הים, מה שלא ראו ישעה ויחזקאל שנאמר זה אליו ואנוהו. וככתוב וביד הנכאים אדמה (הושע י' יא), כתיב נפתחו השמים ואראה מראות אלהים (יחזקאל א א), אבל על הים כולם ראו ואמרו זה אליו ואנוהו:

3. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת פסחים פרק ז

מתני' מגו לו כוס שלishi' מבער על מזון רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכבת השיר בין הכותנות הללו אם רצה לשחות ישתה בין שלishi' לרבעיע לא ישתה אין מפטירין אחר הפסק אפיקומן: גם כתיב [שופטים ה ב] בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו את ה'. התנדבו ראשי עם שהקדוש ברוך הוא עושה לכם ניסים תהו ואמרו שירה התבין הרי גאות מצרים שנייא היא תחילת גאותן.

4. פci משה מסכת פסחים פרק י

התבין הרי גאות מצרים. שלא מצינו בכתביהם שאמרו שירה בצתתם מצרים:
שנייא היא. יציאת מצרים:

שהיא תחלת גאותן. וכולמר דacakt לאל הוה אלא אתחלה דגאולה שלא נגalo לגמר עד שהקעו המצריים בם כדכתיב יושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים שעד הימים לא נושאו ממש והימים אמרו שירה:

5. מגן אברם סימן ז

ונ"ל דכ"ש אם אמר שירת הים דיעא ופשט בגמ' דגמ' בלילה צריך להזכיר יציאת מצרים:

6. חותם סופר אורח חיים סימן ז

(mag'a ס"ק א) ונראה לי דכל שkn. נ"ב, ואני חורך בזה, מפני שלא נזכר בה يوم יצאתם מארץ מצרים כי אם קרייתם סוף, והתוורה הקפידה [שמות טז, ג] למען הזכור את יום יצאתם מארץ מצרים, אלא שחיכינו דל הוסיף גם קרייתם סוף, ומשום הכי עדיף אמרות יציב מפרשת ציצית, אבל שירת הים לחוד לא מהני. ועוד נראה לי לדם לא נתכוין לצאת ידי חובה בקריאת שירת הים הרי לא יצא ידי חובתו, דקי"מ אין מצות צרכות כוונה:

7. רביעי עקיבא איגר אורח חיים סימן ז

[מג"א בא"ד] אמר שירת הים דיצא. חתני הגאון מ"ה משה נ"י אב"ד דק"ק פרעוסבורג בתשובה הנדרס בס' ים התלמוד השיג ע"ז דרhamna קפ"ד תזכור يوم צאתך ולא יום קריית ים סוף. ולענ"ד אמת בפי דלהדייא איתא במדרש שה פכ"ב וז"ל שנ רבותינו. הקורא את שמע צריך להזכיר קרי"ס ומכת בכורות באמת ויציב ואם לא אמר מכות בכורות לא יצא:

8. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלג עמוד ב

דתニア: זה אליו, ואני - התנהה לפני במצות; עשה לפני סוכה נאה, ולולב נאה, ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה וכותבו בו לשמו בדי נאה, בקולמוס נאה, בבלר אומן וכורכו בשיראי נאיין. אבל שאל אומר: ואני - הו זומה לו: מה הוא חנן ורchrom - אף אתה היה חנן ורchrom

9. מנחת אשר כליל המצוות עם' צט

ונראה עיקר בהזדהות הרמב"ם, אין כאן הلقטה פסיקתא אלא מידת חסידות והנאה ראויה בלבד, דהלא זה קליל וכי אינו צוי מאת הקב"ה אלאvr אמרו בן"ו בשירות הים, וכיון שכך קיבלו על עצמן במועד נשגב זהvr ראוי לנוהג לדורות, וכיון שכך השמיטו הרמב"ם כשם שהשמיט עניין מוסר רבים שמצוינו בש"ס..

10. תלמוד בבלי מסכת Baba Kama דף ט עמוד ב

אלא אמר ר' זира: בהידור מצוה - עד שליש במצוה. בעי רב אשוי: שליש מלגי או שליש מלבר? תיקו.

11. רשי"י מסכת Baba Kama דף ט עמוד ב

שליש מלגי - וכגון אם הקטן נמכר בששה יוסיף שני דינרי דהינו שליש מלגי שליש שבתוך הדמים ויקח את ההידור.

או שליש מלבר - הדמים יחולק לשנים יוסיף חלק שלישי משלו דהינו אם קטן נמכר בששה יוסיף שלשה דינרין ויקח את הגדור בתשעה.

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעע סעיף ה

יתחייב להדליק בלילה ראשון בדור היותר ימני, ובלילה ב' כשיוסיף נר אחד סמוך לו יתחילה ויברך על הנוסף, שהוא יותר שמالي, כדי להפנות לימי; וכן בלילה ג' כשיוסיף עוד אחר סמוך לשני נרות הראשונות, יתחילה בנוסף ובו יתחילה הברכה, ואח"כ יפנה לצד ימין, וכן בכל לילה; נמצא שתמיד מברך על הנוסף שהוא מורה על הנס, שהרי בתוספת הימים ניתוסף הנס.

13. ביאור הגר"א אורח חיים סימן תרעע סעיף ה

יברך על הנוסף. מהרי"ק. ואין לו טעם וrich שזה אינו רק למחדדים מן המהדרים יניח עיקר המצווה יברך על הרשות וע' סי' תרעע"ד ס"א בהג"ה וגם משום פינות לימי יבטל עיקר המצווה טפח הסמור לפתח אלא העיקר שיתחיל בדור הסמור לפתח בין מדליק ביום הפתח או בשמאלי ויברך כל הלילות עלייו ובזה מדליק ומברך תמיד על סמוך לפתח ועל עיקר המצווה

14. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קלג עמוד ב

דתנו רבנן: המל, כל זמן שהוא עוסק במילה - חוזר בין על הציצין המעכbin את המילה בין על הציצין שאינו מעכbin את המילה. פירש, על ציצין המעכbin את המילה - חוזר, על ציצין שאינו מעכbin את המילה - אינו חוזר.

15. רשותי מסכת שבת דף קלג עמוד ב

המל - בשבת.

כל זמן שהוא עוסק בה - שלא סילק ידו, אם ראה שנטתיו בה ציצין, בין מעכbin את המילה שאינה כשרה עד שיחתכם, בין שאין מעכbin - חזר וחותר, ככלא חדא מילטא היא, והרי ניתנה שבת לדוחות עצלה.

פירש - שסילק ידו.

על המעכbin חזר - שהרי הן כמילה עצמה.

ועל שאין מעכbin איינו חזר - דהוי כהתחלה בפני עצמה, ועל אלו לא ניתן לחיל את השבת, והיינו דקוני כל צרכי מילה ואפלו ציצין שאין מעכbin - חזר עליהם כל זמן שלא פירש.

16. רבמ"פ הלכות מילה פרק ב הלכה ד

המל כל זמן שעוסק במילה חזר בין על הציצין שמעכbin בין על ציצין שאין מעכbin, פירש על * ציצין המעכbin חזר, על ציצין שאין מעכbin איינו חזר

17. רשימות שעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף ט עמוד ב

גם. בהידור מצוה עד שליש במצבה. יש לעיין בדיון הידור מצוה הנלמד מפסק זה קליאו ואנו הוא בקיים המצואה עצמה לעשותה מצוה מעולה או שהידור המצואה מהוה מצוה בפני עצמה. ויתכן שהוא הביאו בספק הגמara אם משערין השלישי השליש הדhidur מצוה מלבד או מלגי. אם הידור מצוה מהוה חלק של המצואה עצמה מסתבר שהשליש משוער מלבד לפ' שزاد ההוספה היא שליש מקיים המצואה. מайдך אם הידור מצוה קיום בפני עצמו השיעור הוא מלגי והוא שיעור מיוחד ואינו שיעור לקיים המצואה עצמה, ודז"ג.

18. ח' אנשי שם על ר"פ ברכות לח. באילוף

אי נמי משום דעתיך הידור מצוה דאוריתא היא דכתיב זה קליאו ואנו הוא ודרשין התנאה לפני במצבות. ממ"ר אב"ד ז"ל

19. חידושי הריטב"א מסכת סוכה דף יא עמוד ב

וא' רבנן Mai מצוה. פי' דיליכא למימר למצוה לאוגדו לכתחילה מן התורה אלא דיעבד אם לא אוגדו כשר דהא כל בדאוריתא לא שאי לה בין לכתחילה בין בדייעבד. ופרקין דהיאו מצוה מדרבן משום שנאמר זה אליו ואנו הtanאה לפני במצבות.

20. רשותי מסכת סוכה דף כט עמוד ב

גוזל - פסול, וילקחthem לכם כתיב, משלכם. יבש - דברען מצוה מהודרת, דכתיב (שמות טו) ואנו הוא.

21. תוספות מסכת סוכה דף כט עמוד ב

לולב יבש פסול - ומפרש בגמרא משום דאיתקש לולב לאתרוג דכתיב ביה הדר ולא כמו שפירש הקונטרס משום דכתיב (שמות טו) זה אליו ואנו הוא אלא לכתחילה ולא מיופסל בהכי כדמות פ"ק (לעיל דף יא): דאמר רבן לולב מצוה לאוגדו משום שני' זה אליו ואנו הוא לא אוגדו כשר

22. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף כ עמוד א

אמר רב חסדא: גט שכתבו שלא לשמה והעביר עליי קולמוס לשמה, באנו למחוקת רבי יהודה ורבנן דתניא: הרוי שהיה צריך לכתוב את השם, ונתכוין לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלת, מעביר עליי קולמוס ומקדשו, דברי רבי יהודה, וחכמים אמרים: אין השם מן המובהך. אמר רב אחא בר יעקב: דילמא לא היא, עד כאן לא קאמר ריבנן התם - דבעינה זה אליו ואנוו וילכא, אבל הכא לא.

23. רשות גיטין דף כ עמוד א

ואנוו - התנהה לפני במצות.

24. שמות פרק יד פסוק טו

יאמר יקוק אל-מלך מה-צעק אליו דבר אל-גנדי-ישראל ויפעו:

25. רשות פרק יד פסוק טו

(טו) מה תצעק אליו - למದונו שהוא עומד ומתפלל, אמר לו הקדוש ברוך הוא לא עת עתה להאריך בתפלה לישראל נתונין בצרה. דבר אחר מה תצעק אליו עלי' הדבר תלוי ולא עלי', כמו שנאמר להן (ישעה מה יא) על בני ועל פועל ידי תזכוני:

דבר אל בני ישראל ויסעו - אין להם אלא לישע שאין הימ עומד בפניהם, כדי זכות אבותיהם והם האמונה שהאמינו בי ויצאו, לקרוע להם הימ:

26. משר חכמה שמות פרק יד פסוק טו

(טו) מה תצעק אליו, דבר אל בני ישראל ויסעו. במקילתא (פרשה ג סעיף א): ר' יהודה אמר, אמר הקדוש ברוך הוא למשה: משה אין להם לישראל אלא לישען ברורה דפרש דכל בני ישראל הלוט אחר מרי משה עצמן בבקעה אחר הרועה, אמנם ביטח הקדוש ברוך הוא למשה שישע אחר העם, ומהה באמנותם בילכו בתרום הימ, ובזכות הנשיעת שבאו תור המים ביטח יבקע להם הימ. لكن כתוב (פסוק יט) "ויסע מלאר האלקים", וכמו שכתוב בבכי (א, יג) "ויאמר חגי מלך הארץ" [יעני ריש ויקרה הרבה]. لكن בזכותם שלaco ליט' ומשה אחרים נבקע הימ. וכן אמרו להן במקילתא (פרשה ה סעיף ב): מתווך שהי נטלי עזה קפץ נחשון בן עמיינדב ונפל ליט' וישען תוספתא ברכות פרק ד, טז. וזה שאמר "דבר אל בני ישראל ויסעו" - הם יסעו ואתה אחריהם, בדזכות זה יבקע הימ.

27. אור החים שמות פרק יד פסוק טו

(טו) מה תצעק אליו. קשה ולמול מי יצעק אם לא לה' אלהיו ובפרט בעת צורה דעתכיב (יונה ב') קראת מצחה לך, (תהלים ק' ח) מן המצר קראתי יה, ואם לצד שהרבה להתפלל הלא כל עוד שלא עננה מההעונה בצר לו לא ירפ מתפללה. עוד רואני כי נתקבלה תפלותו ואמר לו ה' הרם את מטרך וגוי אם כן קבלנות זה שאמר מה תצעק אליו למה. עוד קשה אומרו דבר אל בני ישראל ויסעו להיכן יסעו אם רודף מאחוריהם פניהם, ואם הכוונה אחר שיבקע הימ אם כן היה לו לומר הרם את מטרך וגוי ואחר כך יאמר דבר אל בני ישראל וגוי:

אכן יתבאר העניין על פי מאמרם ז"ל (שמות רבכה פ"א) שישראל הי נתונין בדין מה אלו אף אלו, ודבר ידוע הוא כי כח הרחמים הוא מעשים טובים אשר יעשה האדם למתה יוסיפו כח במדת הרחמים ולהיפך ב"מ ימעיטו הכל, והוא אומרו (דברים לב יח) צור ילך תשי, והנה לצד שראה אל עליון כי ישראל קטרגה עליהם מדת הדין, והן אמרת כי חוץ ה' לצדק ישראל אבל אין כי כח ברחמים לעצם מעשייהם נכח, אשר על כך אמר למשה תשובה נצחת מה תצעק אליו פירוש כי אין הדבר תלוי בידי הגם שאבי חוץ שעשות נס כיון שהם אינם ראויים מדת הדין מונעת ואין כי ברחמים נגד מדת הדין המונעת, ואמר אליו דבר אל בני

ישראל פירוש זאת העצה היועצת להగביר צד החסד והרחמים דבר אל בני ישראל יתעכמו באמונה בכל
לבם ויסעו אל הים קודם שייחלק על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס ובאמצעות זה תגבור הרחמים
ואתה הרם את מטרך פירוש באמצעות מעשה הטוב הנעשה להם הנס וביקע הים כי גודל הבטחון והאמונה
הלה להכרעם לטובה

28. שפת אמרת ויקרא פסח שנה תרלב

שע"י הנס א' דפסח שהי' מהשי"ת למדנו בנו"י איך לעשות את כבפ"ע. ז"ש ווישע ה' ביום ההוא אף
שהתחלת הגאולה עיקר הנס שמוצווין לזכור תמיד. רק ביום ההוא השיעו את ישראל דיקא שהושיע להם.
את. פ' עמהם ועל ידיהם כנ"ל.

29. ר' צדוק הכהן מלובלין - עדקה הצדיק אות קנד

כשם שצעריך אדם להאמין בהשם יתברך נכ' צעריך אחר קר להאמין בעצמו. רצח לומר שיש להשם יתברך
עsek עמו ושאיינו פועל בטול שבין ליליה וגוי (יונה ד' י') וכחיתו שדה של אחר מיתתם נאבדו ואינם. רק
צריך להאמין כי נפשו ממוקור החיים יתברך שם והשם יתברך מתגעגע ומשתעשע בה כשבועה רצונו. וזה
פירוש (שמות י"ד ל"א) ואמינו בה' ובמשה עבדו פירוש משה רצח לומר כל שלשים רבאו נפשות ישראל
בדור ההוא האמיןו שהשם יתברך חוץ בהם זוממי לא גם כן במשה אשר הוא ממש הם וכמו שאמרו ז"ל
(בבא בתרא קכ"א ב) שכל זמן שהי' ישראל מזופים לא נתיחד הדיבור למשה.

30. מועד הרב עם' 172-168

השותפות בין האדם לבין הקדוש ברוך הוא

ההבדל בין ברכת המזון לברכה מעין שלוש

בברכת המזון יש ארבעה ברכות, שבהן אנו מודים להקרוש ברוך והוא על המזון,
הארץ, בנין ירושלים לעתיד לבוא, וברכת הוראה. בנוסף לכך, אנו מזכירים
יציאת מצרים, מתן תורה וברית מילה. יש בברכת המזון ברבטים דיני זימן,
עין במשנה בפסקת ברכות מט ע"ב.

לעומת ברכת המזון, יש לבך אחורי אכילת שבעת המינים (כולל מני מזונות
וינו) שבתמה נשתחחה ארץ ישראל (ארץ תהה ושרה וגפן ותאננה ורימון ארץ
זית שמן וריבש – דברים ת, ח), ברכה קדראה, ברכה מעין שלוש. אמנים
מזכירים את הארץ ואת ירושלים, אבל רק בקיצור. בנוסף לנו אין זכר
לברית מילה ולמתן תורה. כמו כן, אין בברכה מעין שלוש דיני זימן.

הסיבה ההלכתית להבדלים אלה בין ברכת המזון אחורי אכילת לחם לעומת
ברכה לאחר אכילת פירות הארץ מפורשת בהלכה: לפי הרמב"ם (היל' ברכות
ט"ח ה"ב) והשולחן ערוך (או"ח סי' רט ס"ג), "ואכלת ושבעת וברכת" (דברים
ח, י) טרייחס ללחם בלבד ולא למזון אחר. הרב סבר שסדר חשוב טמון
בחילופה זה.

בציירת הפרי, תרומות האדם היא מינימלית. הפרי נוצר כולם בדרך הטבע:
הפרי מטופתת מלאיו, מנץ וטבשיל מלאיו, ואפילו גושר מן העץ מלאיו. אפילו
אם האדם מטפס על העץ, הוא צריך רק לקטוף ולאכול את הפרי. אכן תפקדו
בהכנת הפרי הוא מינימלי – הקב"ה מגיש לאדם את הפרי שלם ומקו. ברמה
בסייעת, אין הבדל בין המן שירד במודרב לבין הפרי הבא מן העץ – הנס הוא
אותו נס.

לעומת הפרי, לחם אינו גדול על עצים. יש לו רוע, לקצוץ, לדוש, לרבות,
לטחון, לרדר, ללוש ולאפות, וכברברי חז"ל: "כמה יגיעות יגע אדם הראשון
עד שמנצא פת לאכול: חרש, זורע, וקצר, ועימר, ודרש, וורה, וברר, וטחן,
והركיד, ולש, ואפה, ואחר קר אכל...". (ברכות נה ע"ב). מכיוון שעבודת
האדם גינה הכרחית להכנת הלוחם, הוא אכן שותף להקב"ה בשיתתו.

ישועה ועזרה

תפקידו האדם והקב"ה ביצירת הפרי מחר ניסא, והבנת לחם מאידך גיסא, מקבילים לשני סוגים של התערבותות מתרומות: ישועה ועזרה. בישועה, אין לאדם תפקיד כלשהו, הקב"ה לבבו פועל. לעומת זאת, בעזרה, האדם הוא הפועל, הוא הנוקט את היומה, והקב"ה מסיים ומצלחת את פעולתו - ריבונו של עולם געשה שותפו של האדם במבצע. כמו כן, יכול אדם לבקש עזרה טולתו, אבל לא ישועה. ישועה היא ביוטו של התערבותות גמורה וכוללת והוא שמורה להקב"ה לבדו - ישועת ה' כהרף עין.

יצירת הפרי היא בעין נס של ישועה, והפרי גדול ללא השתתפות האדם ביצירתו. אך עשיית הפת מסוגת כעזרה, הקב"ה עוזר בגידול החיטאים, אבל האדם עצמו פועל את כל הפעולות כדי להפוך את החיטאים ללחם. וכך כתוב בתהילים (קכו, א): "שר המעלות לשלהה, אם ה' לא יבנה בית שוא עמלנו בונו בו, אם ה' לא ישמור עיר שוא שקד שומר". ברור שלבונה ולשומר יש תפקוד משלהם. כשה' עוזר במאזץ, ה' מגיש עזרה.

הרב הצעיר על הפרודוקט שנבנשאנו: ברכת המזון הארוכה והתשוכלת נאמרת על אכילתיהם, ואילו ברכיה מעין שלוש הקצרה והפשטה נאמרת על אכילת

שירי היה מקום להחשב שיטור יש להודות לה' על הישועה מאשר על העזרה. להודות יותר על התערבות הקב"ה ביצירת הפרי לעומת עזרתו בהבנת הלחם. דרכ' זה מלמדנו שארדבה, יש לתגיע למסקנה הפוכה: ככל שהאדם משתתק יותר ביצירת ואוכל והכנתו, עליו להודות יותר להקב"ה. אנחנו מודים להקב"ה יותר על העדרת, כאשר אנחנו מברכים את ה' על הזכות שהוא יתרך שעניך לנו להיות שותפיו.

יציאת מצרים וקריעת ים סוף

חפוא רע ההיסטוריה שהוא הדגם המושלם לישועה הוא יציאת מצרים. לא מלאך ולא אדם עוד להקב"ה בלבד שימורים פלאיו זה: "... אני ולא מלאך... אני ולא שרף; ... אני ולא שליח; אני ה', אני הוא ולא אחר" (הגדרה של פסח). וחרי הדבר תמהה - ביציאת מצרים, לא משה ולא בני ישראל שרדו שירה להודות על הנס הגROL שראו וחו. רק אחרי שבעה ימים, אחר קריעת ים טום, שרדו משה ובני ישראל שירותם. מדוע המתינו משה ובני ישראל שבעה ימים כדי לשיר שירה?

הר הבכיר שקיים הבדל יסודי בין יציאת מצרים לבין קריעת ים סוף. יציאת צעריהם היא ישועה גמורה. לא היה צורך בעזרה מצד האדם, וגם הקדוש ברוך הוא לא רצה עוזה כזאת: "זאתם לא תצאו איש מפה בינו עד בוקר" (שםות ים, ככו). כל אחד מבני ישראל נשאר בבלתו, אוכל טרבלן הפוך, ומסתכל איך מתפתחים הרבעים. על ישועה בזאת יש שירה קלושה.

לעומת זאת, בקריעת ים סוף הבורא הצעיר לעם ישראל תפקיד קטן בgapולה. הוא ביקש מהם קפיצה מתוך אמונה, לקפוץ לתוכה הים עוד לפני השם יבקע. חללם של המים הקרים, הפחד מפני טביעה, הם ה"תרומה" לנס קריעת ים טום. באותו זמן נעשו בני ישראל שותפים להקב"ה, ולכן התוצאה היא שאחרי חגיג, שרדו משה ובני ישראל כהודה לה'.

חג סיני וחר המוריה

חג החסיף כי החשיבות של התערבותות האדם בתכניותיו של הקב"ה יש בה כדי לפרש חירגה הלכתית-היסטוריה. ההר המוריה, הוא הר הבית, שומר על פירושתו אף על פי שבית המקדש חרב, וכן אסור לרכיבנס בטומאה להר הבית בבב, י"ד. כשהאדם מזכה לגילוי שכינה, עושה אפילו משחו לקודם את גילוי השכינה, מתקיימת הקדושה במקום לעולם ועד.

תפקידו המרכזי של האדם בהחלת קדושה הוא רעיון טריבוי בהלכה. כך למשל, אם סופר לא כיוון בכתבת שם חוי"ה בספר תורה לשם קדשות השם, אין

קדושה לא בשם ולא בספר התורה. אין שם השפעה לטסר הנשגב העולה מהכתוב בתורה – ללא כוונת הסופר בכתיבת שם שהוא כותבו לתכליות קדושת הספר, ואפילו הבוטי המוחלט לאפונה, ה"שטע", אינו קדוש.

מי מחייב קדושה על ספר תורה? האדם. איך חלה קדושה על קרבן לפי ההלכה על ידי כך שהאדם הקדיש אותו. מי מקדש את המועדים על ידי קביעת החודש? ישראל.⁸ בן בקדושת הפצע, בין בקדושת החומן, כמעט אין דבר שאין

האדם משתחף פעיל בהחלת הקדושה עליו.

בזמן הזה⁹, לעומת זאת, הר סיני שעליו נתן ה' את התורה, אין בו שום קדושה, ואין אישור לעלות עליו, וכמו שנאמר: "במישך תיבל הימה יעליו בקר" (שמות יט, יג). מה היא סיבת ההבדל הזה בין שני הרים?

הרב הטיעים שהבדל נוצע בעובדה שבני ישראל לא השתתפו בניתנת התורה. הם אפילו ישנו בלילה שבועות, ומשה היה צריך להעיר אותם כדי לקבל את התורה¹⁰. בני ישראל עצם לא נדרשו להרום פאומה לאיירוע חשוב זה בתולדות עם ישראל. לפיכך, אף על פי שהר סיני היה אחר גילוי השכינה הגדול ביותר בתולדות האנושות, פקעה הקדושה שרטתה עליו.

ארך הר המורה שונה מפניהם. מאות שנים לפני השראת השכינה על ההר, בנה שם אברהם אבינו מזבח, ועקר עליו את יצחק בנו. בכך נעשה אברהם שותף בהקדשת הר הבית, וככלשון התורה: "אשר יאמր יהו' יראה" (בראשית

31. שפת אמת ויקרא פסח שנה תרלב

והנה ברגע אחד נהפכו מאמרית המבל' אין קברים. לומר זה אליו ואנו. ודרשו ז' לך אתה שפחה על חיים כו'. כי בודאי קרעות ים סוף לא ה' ביום עצמו רק בכל איש ישראל ג'כ. והוא עצמו מאמר מרע'ה התיצבו וראו את ישועת ה' כו' ואתם תחרישו. ולא נקרו להם הים עד שנכנסו עד צוארים בימי. וזה ה' עicker היושעה לבטל כל הפעולות עבור מאמר הש"ת. וכתיב הים ראה ינס. פשוט י' שראה שנסו לתוך המים עברו מאמר הש"ת ייסעו והוא מס'ג' למגMRI.

Lessons in Leadership Parshas Teruma 'o. 32

The sequence of parashot – Teruma, Tetzaveh, Ki Tissa, Vayak'hel, and Pekudei – is puzzling in many ways. First, it outlines the construction of the Tabernacle, the portable house of worship the Israelites built and carried with them through the desert, in exhaustive and exhausting detail. The narrative takes almost the whole of the last third of the book of Exodus. Why so long? Why such detail? The Tabernacle was, after all, only a temporary home for the Divine Presence, eventually superseded by the Temple in Jerusalem.

Besides which, why is the making of the Mishkan in the book of Exodus at all? Its natural place seems to be in the book of Leviticus, which is overwhelmingly devoted to an account of the service of the Mishkan and the sacrifices that were offered there. The book of Exodus, by contrast, could be subtitled, "the birth of a nation." It is about the transition of the Israelites from a family to a people and their journey from slavery to freedom. It rises to a climax with the covenant made

between God and the people at Mount Sinai. What has the Tabernacle to do with this? It seems an odd way to end the book.

The answer, it seems to me, is profound. First, recall the history of the Israelites until now. It has been a long series of complaints. They complained when Moses' first intervention made their situation worse. Then, at the Red Sea, they said to Moses,

Was it because there were no graves in Egypt that you brought us to the desert to die? What have you done to us by bringing us out of Egypt? Did we not say to you in Egypt, "Leave us alone; let us serve the Egyptians"? It would have been better for us to serve the Egyptians than to die in the desert!" (Ex. 14:11–12)

After crossing the sea they continued to complain, first about the lack of water, then that the water was bitter, then regarding the lack of food, then about the lack of water again. Then, within weeks of the Revelation at Sinai – the only time in history God appeared to an entire nation – they made a Golden Calf. If an unprecedented sequence of miracles cannot bring about a mature response on the part of the people, what will?

It was then that God said: *Let them build something together.* This simple command transformed the Israelites. During the whole construction of the Tabernacle there were no complaints. The people contributed – some gold or silver or bronze, some brought skins and drapes, others gave their time and skill. They gave so much that Moses had to order them to stop. A remarkable proposition is being framed: *It is not what God does for us that transforms us. It is what we do for God.*

So long as every crisis was dealt with by Moses and miracles, the Israelites remained in a state of dependency. Their default response was complaint. For them to grow to adulthood and responsibility they had to undergo a transition from passive recipients of God's blessings to active creators. The people had to become God's "partners in the work of creation" (Shabbat 10a). That, I believe, is what the sages meant when they said, "Call them not 'your children' but 'your builders'" (Berakhot 64a). People have to become builders if they are to grow from childhood to adulthood.

Judaism is God's call to responsibility. He does not want us to rely on miracles. He does not want us to be dependent on others. He wants us to become His partners, recognising that what we have, we have from Him, but what we make of what we have is up to us, our choices and our effort. This is not an easy balance to achieve. It is easy to live a life of dependency. It is equally easy in the opposite direction to slip into the mistake of saying, "My power and the strength of my hands have produced this wealth for me" (Deut. 8:17). The Jewish view of the human condition is that everything we achieve is due to our own efforts, but equally and essentially the result of God's blessing.

¹ The building of the Tabernacle was the first great project the Israelites undertook together. It involved their generosity and skill. It gave them the chance to give back to God a little of what He had given them. It conferred on them the dignity of labour and creative endeavour. It brought to closure their birth as a nation and it symbolised the challenge of the future. The society they were summoned to create in the land of Israel would be one in which everyone would play their part. It was to become – in the phrase I used as the title of one of my books – "the home we build together."¹

From this we see that one of the greatest challenges of leadership is to give people the chance to give, to contribute, to participate. That requires self-restraint, *tzimtzum*, on the part of the leader, creating the space for others to lead. As the saying goes: "If the leader is good, the people say: 'The leader did it.' If the leader is great, they say: 'We did it ourselves.'"²

This brings us to the fundamental distinction in politics between state and society. The state represents what is *done for us* by the machinery of government, through the instrumentality of laws, courts, taxation, and public spending. Society is what we *do for one another* through communities, voluntary associations, charities, and welfare organisations. Judaism, I believe, has a marked preference for society rather than state, precisely because it recognises – and this is the central theme of the book of Exodus – that it is what we do for others, not what others do or

1. Jonathan Sacks, *The Home We Build Together: Recreating Society* (Bloomsbury Academic, 2009).

2. Attributed to Lao-Tzu.

33. תלמוד בבלי מסכת גדריט דף לא עמוד ב

רבי יeshmuel אומר: גדולה מילה - שנכרתו עליה שלוש עשרה בריות. רבי יוסי אומר: גדולה מילה - שדוחה את השבת חמורה. רבי יהושע בן קרחה אומר: גדולה מילה - שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעיה. רבי נחמי אמר: גדולה מילה שדוחה את הנגעים. רבי אומר: גדולה מילה - שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרה שלם עד שמלו, שנאמר: התהלך לפני והיה תמיים. דבר אחר: גדולה מילה - שלא מלא היא לא ברא הקדוש ברוך הוא את עולם, שנאמר: כה אמר ה' אם לא ברית יום ולילה חוקות שמיים וארץ לא שמתה.

33א. במדבר פרק כה

(ו) וידבר ייְהוָה אל־מֹשֶׁה לאמור:

(יא) פִּנְפָּל בְּצַדְקוֹן בְּצַדְקוֹן סְלֵמָן פְּשִׁיב אֶת־סְמִתִּי מֵעַל בְּנֵי־יִשְׂرָאֵל בְּקֹטָנוֹ אֶת־קָטָנוֹ בְּתוֹגָם וְלֹא־כְּלִיטָה אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּקָטָנוֹ:

(יב) לֹא אָמַר הַנּוּ נִמְנֻן לְאֶת־בְּרִיתִי שְׁלָמָן:

34. ספר החינוך מצווה ב

marshi מצווה זו, לפי שרצה השם יתברך לקבוע בעם אשר הבדיל להיות נקרא על שמו אות קבע בגופם, להבדילים משאר העמים בצורת גופם כמו שהם מוגדים מהם בצורת נפשותם, אשר מצויים ומובאים אינם שוה, ונקבע ההבדיל בגודל החזה לפי שהוא סיבה לקיום המין, מלבד שיש בו תשלום צורת הגוף, כמו שאמרנו. והעם הנבחר חוץ הרשות יתברך להשלים תוכנותיו, ורצה להיות ההשלמה על ידי האדם, ולא ברא שלם מבטן, לרמזו אליו כי כאשר תשלים צורת גופו עלייך, כן בידו להשלים צורת נפשו בהசזרה פעולותיו.

35. ילקוט שמעוני תורה פרשת תזריע [המחילה ברמז תקמץ]

אמר לו הויאל והוא חוץ במילה למה אין מהול מעוי אמו, אמר לו לפ' שלא נתן הקדוש ברוך הוא לשישראל את המצאות אלא לצרף בהם, וכן אמר דוד כל אמרת ה' צרופה מגן והוא לכל החושים בו:

36. רשי" במדבר פרק כה פסוק יא

בקנאו את קנאתי - בנקמו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהוא לי' ללקצוף

37. בראשית פרק מה

(ג) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲסִינוֹ אֲנִי יוֹסֵף הַעֲדָד אֱבִי פִי וְלֹא־יָכֹל אָסִינוֹ לְעָנוֹת אָתָּה יְיָ נְבָלָל מִפְתַּח:

(ד) וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל־אֲסִינוֹ גְּשִׁׁיבָא אֶלְיָ וְיָשַׁׁוֵּא וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר־מִכְרְפָּט אֶתְּנִימָה:

(ה) וַעֲפָרוּ אֶל־מִעְצָבָו וְאֶל־יָסֶל בְּעַנְיָלָם קְיַמְקָרְפָּט אֶתְּנִי קְנָהָה כִּי לְמַחְיָה שְׁלַמְנִי אַלְקָסִים לְפִנֵּיכֶם:

(ו) כִּי־זֶה שְׁנַתִּים כְּרָעָב גְּקֻרָב כָּאָרֶץ וְעַד סְמִשׁ שְׁנִים אֲשֶׁר אַיִן־סְגִירִשׁ וְקָצִיר:

(ז) וַיַּשְׁלַחַנּוּ אֶלְהָיִם לְפִנֵּיכֶם לְשֹׁום לְקַם שְׁאָרִית בָּאָרֶץ וְלְהַקְוִית לְקַם לְפִלְיטָה גְּדוֹלָה:

(ח) וְעַלְהָה לְאַדְמָם שְׁלַחְתָּם אֶתְּנִהָּה כִּי הַאֲלָפִים וְשִׁלְמָנִי לְאָב לְפִרְעוֹה וְלְאַדּוֹן לְכָל־בָּיתָוּ וְמַלְלָכָל־אָרֶץ מִצְרָים: